

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ української філології та соціальних наук
КАФЕДРА української і всесвітньої історії та культури

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРАВА

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь _____ **бакалавр** _____
(назва освітнього ступеня)

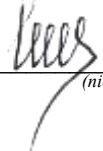
галузь знань _____ **08 Право** _____
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність _____ **081 Право** _____
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни _____ **обов'язкова** _____
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

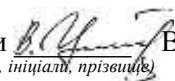
ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

_____ І.В. Плахіна4
(підпис, ініціали, прізвище)

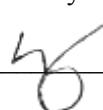
РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української і всесвітньої історії та
культури
протокол № _13_ від 05.06.2018 р.

Завідувач кафедри В.Г. Церковна
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету

_____ І.С. Циганок
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Плахіна Ірина Вікторівна, кандидат
юридичних наук, доцент кафедри української і
всесвітньої історії та культури

Рецензенти програми:

Овчатова-Редько Алла Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
української і всесвітньої історії та культури;

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів:4	Лекції:	
	24	6
Модуль:1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин:120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:1	Лабораторні заняття:	
Семестр:1	Семінарські заняття:	
	24	6
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне:4		
- самостійна робота:8	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю:залік		
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни є: історія та система римського права; особливості феномену рецепції римського права та правового регулювання публічних і приватно-правових відносин; основні конструкційно-догматичні проблеми цивільного права, що зберігають своє науково-практичне значення в сучасних умовах праворозуміння.

Мета викладання навчальної дисципліни «Основи римського права» є: можливість ознайомлення з античною правовою культурою Стародавнього Риму, її впливом на розвиток в цілому сучасної юриспруденції та цивілістики зокрема, ставить за мету підготувати студентів до вивчення ряду основних та спеціальних цивілістичних дисциплін.

Передумови для вивчення дисципліни: історія держави і права зарубіжних країн.

Міждисциплінарні зв'язки: теорія держави і права, історія вчень про державу і право, історія держави і права України.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Для обов'язкових навчальних дисциплін

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Право».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК13.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.	ПРН 3. ПРН 8. ПРН 14. ПРН 20.	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин; Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності; Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;
Фахові компетентності (ФК)			
СК1.	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.	ПРН 13. ПРН 19.	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту; Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК13.	ПРН 8.	ПРН 3. ПРН 20.		ПРН 14.
СК1.	ПРН 19.		ПРН 13.	

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Цивільне право Древнього Риму, його предмет та рецепція.	8	4	4	-	-	-	8	3	2	1	-	-	-	12
2.	Джерела римського	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	12

	приватного права.														
3.	Вчення про позов, процес.	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
4.	Особи в римському праві та їх правовий статус.	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
5.	Римське сімейне право	4	2	2	-	-	-	8	4	2	2	-	-	-	12
6.	Речове право. Володіння. Право власності. Права на чужі речі.	8	4	4	-	-	-	6	2	1	1	-	-	-	10
7.	Зобов'язальне право (загальні поняття).	4	2	2	-	-	-	6	2	1	1	-	-	-	10
8.	Зобов'язальне право. Контракти і делікти.	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
9.	Римське спадкове право.	4	2	2	-	-	-	6	1	-	1	-	-	-	10
10.	Основи римського публічного права	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	12
	МКР	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Разом:120	48	24	24	-	-	-	72	12	6	6	-	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Цивільне право Древнього Риму, його предмет та рецепція.

Поняття сучасного цивільного права. Поняття цивільного права в Древньому Римі. Складові частини системи цивільного права Древнього Рима. Цивільне право Древнього Рима його джерела. Причини встановлення посади претора для перемісників і його обов'язки. Публічне право, характер інтересів і які відношення воно регулювало. Приватне право, характер інтересів відмінність від публічного. Які галузі сучасного права відносяться до публічного, а які до приватного. Основні правові інститути, риси римського приватного права що мають вирішальне значення для зміцнення рабовласницького панування і господарського обороту в Древньому Римі.

Римське право приватної власності – розвиток, мета. Регулятор господарського обороту договір у римському праві. Принцип формальної рівності в області римського приватного права усіх вільних осіб. Індивідуалізм у римському приватному праві – поняття визначення основних і протилежних принципи в процесі розробки права претором і юристами: а) консерватизм – повага до старого; б) прогресивність – застосування нових норм. Занепад і відродження римського права. Тенденції Болонської школи. Історична заслуга Болонського університету. Причини необхідності середньовічної Європи прийняття і застосування норм римського права. Рецепція римського права. Рецепція римського права в Германії. Зв'язок римського права з іншими предметами (дисциплінами). Система предмета римського цивільного права.

Тема 2. Джерела римського приватного права.

Поняття джерела права. Соціально-економічний ґрунт виникнення і розвитку римського цивільного права. Коротка характеристика джерел правоутворення в Древньому Римі. Звичай - основна форма регулювання поведінки в умовах родового ладу. Постанови народних зборів. Види зборів. Процедура проходження законопроекту в різні періоди римської держави. Едикти магістрів причини виникнення і роль. Претор - завдання, повноваження, порядок обрання. Чи міг претор творити право? . Система преторського права його кодифікація. Постанови сенату і їхня роль. Принципат і його роль. Сенатусконсульти і їхня роль. Діяльність юристів - основні напрямки. Вищий

розквіт римської юриспруденції. Право юристів. Класична юриспруденція, школи. Основні напрямки діяльності класичної юриспруденції. Імператорські конституції, як джерела пізнання римського цивільного права. Причини проведення кодифікації при Юстиніані, Дигести Юстиніана. Інституції Гая.

Тема 3. Вчення про позов, процес.

Система захисту прав у додержавний період. Причини створення державного суду. Процес. Види процесів. Сторони в справі. Легісакційний процес загальна характеристика. Форми легісакційних процесів. Стадії процесів. Формулярний процес загальна характеристика причини виникнення. Стадії формулярного процесу. Напрямки перетворення древнього цивільного права в нову систему правових норм. Екстраординарний процес загальна характеристика причина виникнення. Переваги екстраординарного процесу від звичайного цивільного процесу (формулярного). Поняття позову в цивільному праві Древнього Рима. Речовий позов. Особистий позов. Відмінність позовів суворого права від позовів доброї волі. Види майнових позовів по об'єму і меті. Позови за аналогією. Позови з фікцією. Види адміністративних форм захисту права. Інтердикти, стипуляція – визначення, характер. Введення у володіння, відновлення в початковому положенні випадки застосування. Необхідність термінів, як елемента судочинства. Основна відмінність законних термінів від позовної давності. Перерва, припинення, закінчення терміна позовної давності.

Тема 4. Особи в римському праві та їх правовий статус.

Правосуб'єктність загальна характеристика. Три статуси правосуб'єктності. Правоздатність і причини її виникнення. Дієздатність і причини її виникнення. Розподіли громадян на групи по дієздатності. Обмеження дієздатності. Правове положення жінки. Причини виникнення опіки і піклування і головні обов'язки опікунів і попечителів. Виникнення римського громадянства і його припинення. Виникнення правового статусу латина і його правове оформлення. Можливість придбання латинами правового статусу римського громадянина. Виникнення правового (юридичного) статусу перегрини. Обмеження і відмінність правового статусу перегрини від латина і римського громадянина. Фізичні особи в римському праві. Виникнення правового положення рабів і причини його зміни. Експлуатація розумових здатностей раба в зв'язку з розширенням приватно-правової правоздатності. Можливість одержання правової свободи рабом. Правове положення випущеного на свободу раба. Виникнення правового положення колонів. Обмеження прав колони (закріплення, приписка). Виникнення інституту юридичної особи. Визначення юридичної особи по ознаках. Види юридичних осіб. Припинення діяльності юридичної особи.

Тема 5. Римське сімейне право

Поняття родини - відношення і склад. Родина під владою домовладки. Зв'язок між членами родини. Правове положення членів агнатської родини. Лінії і ступені агнатського споріднення. Причини виникнення когнатської родини. Лінії кровного споріднення. Ступені кровного споріднення. Поняття шлюбу в римському праві. Два види шлюбу. Фактичні відношення подружжя, яке вступило в не законний шлюб, правові наслідки. Шлюб без чоловічої влади причини його виникнення і припинення. Висновки шлюбу з чоловічою владою

Способи, умови вступу в шлюб. Припинення шлюбу. Визначені підстави до розлучення. Майнові та особисті відношення подружжя в шлюбі з чоловічою владою. Майнові відношення подружжя в шлюбі без чоловічої влади. Придане в шлюбі. Дарування в шлюбі. Правове відношення батьків і дітей. Встановлення батьківської влади. Припинення батьківської влади.

Тема 6. Речове право. Володіння. Право власності. Права на чужі речі.

Поняття речового права. Поняття зобов'язального права. Різниця між інститутами зобов'язального та інститутами речового права Що таке річ? Види речей. Що таке плоди і їхні види? Що таке майно і який його склад? Володіння – поняття і права. Елементи

поняття володіння фактичного володіння. Види володіння. Виникнення володіння і припинення. Джерела виникнення права власності. Правомочності власника - складова частина права власності. Право володіння. Право користування. Право розпорядження. Види права власності. Квіритська власність. Преторська власність. Провінційна власність. Власність перегринів. Загальна власність. Надбання права власності. Початкове надбання права власності. Похідне надбання права власності. Захоплення нічійної речі. Переробка речей. Надбання права власності по давнині. З'єднання і змішання речей. Манципація речі. Поступка права на річ. Передача речі. Речовинно- правовий засіб захисту права власності. Поняття віндикації, необмеженої віндикації. Віндикаційний позов, позивач і відповідач. Витрати по володінню річчю. Негаторний позов. Публіціанський позов. Особисті позови. Поняття і види прав на чужі речі. Обмеження права власності. Сервітути: поняття і види. Сервітути легальні і міські. Сервітути предіальні і персональні.

Узуфрукт. Припинення сервітуту. Довгострокова спадкова оренда й емфітевзис. Довгострокова оренда і суперфіцій. Поняття застави в римському цивільному праві. Поняття заставного права і його утримування. Фідуціарна угода. Ручна застава. Іпотечна форма заставного права. Припинення заставного права.

Тема 7. Зобов'язальне право (загальні поняття).

Підстави і джерела виникнення зобов'язань. Делікт і контракт. Юридичний факт. Предмет зобов'язання. Зобов'язання подільні та неподільні. Альтернативні зобов'язання. Згода сторін. Воля сторін. Пороки угоди. Множинність сторін у зобов'язанні. Час виконання зобов'язання. Прострочення виконання зобов'язання. Наслідки прострочення виконання зобов'язання і його припинення. Відповідність способу припинення зобов'язань способів виникнення. Виконання зобов'язання. Заміна виконання. Заміна предмета зобов'язання на збереження. Залік. Смерть однієї з сторін. Збіг кредитора і боржника в одній особі. Заміна осіб у зобов'язанні. Цесія. Прийняття на себе чужого боргу. Мета і засоби забезпечення зобов'язання. Задаток. Неустойка. Поручительство. Застава (іпотека).

Тема 8. Зобов'язальне право. Контракти і делікти.

Класифікація договорів. Що таке контракт і пакт? Поняття вербального контракту. Поняття і сфера дій стипуляції. Поняття додаткового поручительства третьої сторони. Поняття літерального контракту. Будинкові книги, синографи і хірографи. Поняття реального контракту. Договір позички. Договір позики. Спільні та відмінні риси позички і позики в римському праві. Договір збереження. Поняття консенсуального контракту. Визначення контракту купівлі-продажу. Складові частини контракту купівлі-продажу. Договір найму – види, поняття, визначення. Складові частини договору найму.

Договір товариства - поняття, види, характеристика. Договір доручення – поняття, види, характеристика. Договір підряду – поняття, види, характеристика. Поняття і види безіменних контрактів. Договір міни - поняття, види, характеристика. Оціночний договір – визначення, поняття, характеристика. Поняття і види пактів. Преторська угода – поняття, види, характеристика. Імператорські пакти – поняття, види, характеристика. Квазіконтракти – поняття, види, характеристика. Зобов'язання з деліктів – поняття і види.

Тема 9. Римське спадкове право.

Поняття цивільного спадкування. Види цивільного спадкування. Заповіт – поняття, форма, характеристика. Заповідальна правоздатність. Призначення спадкоємця. Утрата заповітом сили. Спадкування за законом XII таблиць. Спадкування по преторському праву. Спадкування по праву Юстиніана. Класи спадкоємців за законом Юстиніана. Класи спадкування по праву представлення за законом Юстиніана. Момент прийняття спадщини. Способи прийняття спадщини. Правові наслідки прийняття спадщини. Спадкова трансмісія. Поняття і види легата. Фідеїкоміс – поняття. Обмеження свободи призначення фідеїкоміса.

Тема 10. Основи римського публічного права

Основні складові римського публічного права. Система державного управління в древньому Римі в різні періоди історії. Грошова система древнього Риму в різні історичні періоди. Наявність двох скарбниць: імператорської та сенатської. Основи побудови податкової системи древнього Риму. Основи організації римської армії. Статус воїнів. Забезпечення боєздатності римської армії. Поняття та види злочинів в римському праві. Види покарань та умови кримінальної відповідальності в римській державі. Основні умови судового захисту прав в древньому Римі. Види судових процесів та статус учасників процесу.

5.2. Тематика семінарських занять.

ТЕМА 1. Загальна характеристика римського приватного права.

ТЕМА 2. Захист порушеного права.

ТЕМА 3. Суб'єкти цивільного права.

ТЕМА 4. Сімейні правовідносини.

ТЕМА 5. Речове право.

ТЕМА 6. Зобов'язальне право.

ТЕМА 7. Спадкове право.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		д\ф	з\ф	
	Підготовка до аудиторних занять та усіх видів контролю:	30	40	Опорний конспект лекцій, конспект семінарських занять
	- опрацювання лекційного матеріалу;	10	10	
	- підготовка до семінарських занять;	16	20	
	- підготовка до проміжного контролю.	4	10	
	Виконання індивідуальних завдань:	42	68	Індивідуальне науково-дослідне завдання (тези доповідей, наукова стаття). Термінологічний словник Презентація
	- підготовка індивідуального науково-дослідного завдання (тези доповідей, наукова стаття);	20	34	
	- складання термінологічного словника;	10	16	
	- підготовка презентацій;	12	18	
	Разом	72	108	

Тематика доповідей

1. Поняття та загальна характеристика публічного права.
2. Рецепція римського права.
3. Особливості римського права.
4. Системи римського приватного права.
5. Історична роль римського приватного права та його значення для сучасної цивілістики.
6. Поняття римського приватного права.
7. Діяльність юристів як джерело правоутворення.
8. Практика преторів як джерело правоутворення.
9. Поняття джерел права.
10. Поняття і види рецепції римського приватного права.
11. Вплив римського права на право України.
12. Значення юриспруденції для рецепції приватного права у Римі.
13. Загальна характеристика судових процесів Риму та їх види.
14. Загальна характеристика легісакційного процесу.

15. Система позовів в римському праві.
16. Особливі засоби преторського захисту.
17. Зміст правоздатності.
18. Обмеження дієздатності.
19. Поняття та види юридичних осіб.
20. Поняття особи. Суб'єкт права.
21. Поняття правоздатності.
22. Поняття дієздатності.
23. Правове становище римських громадян.
24. Види шлюбу та відмінності між ними.
25. Умови укладання шлюбу.
26. Особисті і майнові відносини подружжя в шлюбі.
27. Поняття агнатського і когнатського споріднення.
28. Батьківська влада.
29. Опіка і піклування.
30. Види речових прав.
31. Відмінність посесорного захисту від петиторного.
32. Поняття речей та їх види.
33. Захист володіння.

Ключові слова для термінологічного словника

Агнат, вербальний договір, візантійське право, власність перегривів, декрети, диктатор, дигести, домінат, едикт, еділи, екстраординарний процес, звід Юстиніана (Кодифікація Юстиніана), звинувачувально-змагальний процес, «Закон про цитування», імператорська рада, інституції, квестори, квірити, когнати, Кодекс Феодосія, Кодекс Юстиніана, колон, коміції, коміт, консули, консенсуальний договір, латини, легісакційний процес, магістрати, манципація, муніципії, нобілі, особи «свого права», особи «чужого права», пандекти, патриції, пандектне право, перегриві, плебейські трибуни, позитивне право, претор, префект преторія, префект провінції, принцепс, проконсули, прокуліанці, рецепція, сенат, сенатусконсульт, сервітут, синграф, суперфіцій, формулярний процес, Цезар.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ЯКОСТІ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

- 6.1. *Форми поточного контролю:*** семінарські заняття, самостійне завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:*** модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:*** залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Системи римського приватного права.
2. Правове становище римських громадян.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
1-50	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) — середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом. (0,7)	30 балів (проміжний контроль) - за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст

	більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основна література

1. Вовк В. М. Практикум з основ римського приватного права (у схемах і таблицях): навчально-методичний посібник / В. М. Вовк. К. : Атіка, 2007. 188 с.
2. Гіжевський, В. К. Основи римського цивільного права: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів / В.К. Гіжевський, Г.І. Трофанчук. К. : Інститут економіки та права "КРОК", 2000. 167 с.
3. Гриценко, С. П. Латинська мова й основи римського права: навчальний посібник / С.П. Гриценко. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. 336 с.
4. Калюжний, Р. А. Римське приватне право: курс лекцій / Р.А. Калюжний. К. : Істина, 2005. - 144 с.
5. Макарчук, В. С. Основи римського приватного права: навчальний посібник / В.С. Макарчук. 2-ге вид., доповнене. К. : Атіка, 2003. 256 с
6. Макарчук, В. С. Основи римського приватного право: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / В.С. Макарчук. - К. : Атіка, 2000. - 176 с.
7. Макарчук, В. С. Римське приватне право: навчальний посібник / В. С. Макарчук. - К. : Атіка, 2007. - 256 с.
8. Орач, Є. М. Основи римського приватного права: курс лекцій / Є.М. Орач, Б.Й. Тищик. - К. : Юрінком Інтер, 2000. - 272 с.
9. Підпригора, О. А. Римське право: підручник / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. - 2- вид. - К. : Юрінком Інтер, 2003. - 512 с.
10. Підпригора, О. А. Римське приватне право: академічний курс / О.А. Підпригора. - Вид. 3-тє, перероб. та доп. - К. : ВД " Ін Юре ", 2001. - 440 с.
11. Трофанчук, Г. І. Римське приватне право: навчальний посібник / Г.І. Трофанчук. - К. : Атіка, 2006. - 248 с.
12. Трофанчук, Г. І. Основи римського цивільного права: навчальний посібник для дистанційного навчання / Г.І. Трофанчук, В.І. Подоляк. - К. : Університет "Україна", 2005. - 164 с.
13. Харитонов, Є. О. Вступ до цивільного права України: навчальний посібник / Є. О. Харитонов. - К. : Істина, 2006. - 288 с.

10.2. Додаткова література

14. Актуальні проблеми держави та права. Збірник наукових праць з римського права. Випуск 13. – Одеса: Юридична література, 2002.

15. Гетьман-Павлова І.В. Практикум по римському праву. М.: Юрид. лит., 2005.
16. Гонгало, Регіна Францівна. Суперфіцій у римському праві та його рецепція у сучасному цивільному праві України: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: (12. 00. 03)/ НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2000. - 18 с.
17. Макарчук В.С. Основи римського приватного права. К.: Атика, 2003.
18. Макарчук, Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посіб. для вищих навч. закладів/ Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ Ук-раїни. - К.: Атіка, 2000.
19. Онофрейчук В.Д. Прекарій у римському праві: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: (12. 00. 03)/ Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 1996.
20. Орач Е.М., Тищик В.І. Основи римського приватного права. К.: ЮРІНКОН, 2000.
21. Петrenchко О.М. Зовнішня політика Римської імперії у I ст. н. е./ Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, каф. археології, античності та середньовіччя. Львів: ЛДУ: Ін-т українознавства, 1998.
22. Підпригора О., Харитонов Е. Римське право і майбутнє правової системи України // Вісник Академії правових наук України. 1999. № 1. С. 95-100.
23. Підпригора О., Харитонов Е. Римське право як підґрунтя юридичної освіти // Право України. 2000. № 1. С. 117-120.
24. Харитонов Е.О. Історія приватного права Європи. Витоки. Одеса, 1999.
25. Харитонов Е.О. Основы римского частного права. Х.: Одиссей, 1998.
26. Харитонов Е.О. Рецепція римського приватного права: Теоретичні та історико-правові аспекти. Одеса, 1997.
27. Вовк В. М. Практикум з основ римського приватного права (у схемах і таблицях): навчально-методичний посібник / В. М. Вовк. - К. : Атіка, 2007. 188 с.
28. Гіжевський, В. К. Основи римського цивільного права: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів / В.К. Гіжевський, Г.І. Трофанчук. К. : Інститут економіки та права "КРОК", 2000. 167 с.
29. Гриценко, С. П. Латинська мова й основи римського права: навчальний посібник / С.П. Гриценко. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. 336 с.
30. Калюжний, Р. А. Римське приватне право: курс лекцій / Р.А. Калюжний. К. : Істина, 2005. 144 с.
31. Макарчук, В. С. Основи римського приватного права: навчальний посібник / В.С. Макарчук. - 2-ге вид., доповнене. К. : Атіка, 2003. 256 с
32. Макарчук, В. С. Основи римського приватного право: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / В.С. Макарчук. К. : Атіка, 2000. 176 с.
33. Макарчук, В. С. Римське приватне право: навчальний посібник / В. С. Макарчук. К. : Атіка, 2007. 256 с.
34. Новицький, І. Б. Римское право: учебник / І.Б. Новицький. - М. : Ассоциация "Гуманитарное знание", 1997. 245 с.
35. Новицький, І. Б. Римское право: учебник / І.Б. Новицький. - М. : ЗЕРЦАЛО-М, 2002. - 256 с.
36. Орач, Є. М. Основи римського приватного права: курс лекцій / Є.М. Орач, Б.Й. Тищик. - К. : Юрінком Інтер, 2000. 272 с.
37. Підпригора, О. А. Римське право: підручник / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. - 2- вид. - К. : Юрінком Інтер, 2003. 512 с.

38. Підпригора, О. А. Римське приватне право: академічний курс / О.А. Підпригора. - Вид. 3-тє, перероб. та доп. К. : ВД " Ін Юре ", 2001. 440 с.
39. Трофанчук, Г. І. Римське приватне право: навчальний посібник / Г.І. Трофанчук. К. : Атіка, 2006. 248 с.
40. Трофанчук, Г. І. Основи римського цивільного права: навчальний посібник для дистанційного навчання / Г.І. Трофанчук, В.І. Подоляк. К. : Університет "Україна", 2005. 164 с.
41. Харитонов, Є. О. Вступ до цивільного права України: навчальний посібник / Є. О. Харитонов. - К. : Істина, 2006. 288 с.
Додаткова література
42. Актуальні проблеми держави та права. Збірник наукових праць з римського права. Випуск 13. Одеса: Юридична література, 2002.
43. Гонгало, Регіна Францівна. Суперфіцій у римському праві та його рецепція у сучасному цивільному праві України: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: (12. 00. 03)/ НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2000. 18 с.
44. Гримм Д.Д. Лекции по догме римского права. М.: Зерцало, 2003.
45. Макарчук В.С. Основи римського приватного права. К.: Атіка, 2003.
46. Макарчук, Володимир Степанович. Основи римського приватного права: Навч. посіб. для вищих навч. закладів/ Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ Ук- раїни. К.: Атіка, 2000.
47. Онофрейчук В.Д. Прекарій у римському праві: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: (12. 00. 03)/ Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 1996.
48. Петrenchко О.М. Зовнішня політика Римської імперії у I ст. н. е./ Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, каф. археології, античності та середньовіччя. Львів: ЛДУ: Ін-т українознавства, 1998.
49. Підпригора О., Харитонов Е. Римське право і майбутнє правової системи України // Вісник Академії правових наук України. 1999. № 1. С. 95-100.
50. Підпригора О., Харитонов Е. Римське право як підґрунтя юридичної освіти // Право України. 2000. № 1. С. 117-120.